

Protokoll 4/2023

fört vid Rådet till skydd för Stockholms skönhets
sammanträde måndagen den 27 mars 2023 kl. 13:30-16:15,
Samuel Owen, Hantverkargatan 3D

Övriga närvarande

Inga Varg Ordförande
Leif Bolter
Katarina Borg
Elisabet Jermsten
Desirée Johansson
Anders Johnson
Måns Lönnroth
Monica Muro de Santa Cruz
Catharina Nolin
Knut Weibull
Monica Hector Protokollförare
Susanne Höglin Handläggare
Henrik Nerlund Sekreterare
Tara Nezhadi Föredragande §9
Anna Arén Föredragande §14

Justerare

Monica Muro de Santa Cruz

Datum för justering**Paragraf**

§§1-14

Protokollförare

Monica Hector

§ 1 **Dagordning samt val av justerare**

Beslut

Valdes ledamot Monica Muro de Santa Cruz att tillsammans med ordförande justera protokollet. Beslöts uppta ärenden i ordningen: 1-9, 11-14, 10.

§ 2 **Nästa sammanträdesdag**

Beslut

Erinrades att Skönhetsrådet sammanträder 8 maj 2023, kl. 13.30.

§ 3 **Nästa delegationssammanträde**

Beslut

Erinrades att Skönhetsrådets delegerade sammanträder måndag 17 april 2023, kl. 13.30.

§ 4 **Protokoll fört vid sammanträde 2023.03.06**

Beslut

Anmälades att protokoll fört vid rådets ordinarie sammanträde 2023.03.06 justerats i vederbörlig ordning.

§ 5 **Protokoll fört vid sammanträde 2023.03.20**

Beslut

Anmälades att protokoll fört vid rådets delegationssammanträde 2023.03.20 justerats i vederbörlig ordning.

§ 6

Rådet: Val av vice ordförande 2023

SR 2023/14

Beslut

Valdes Katarina Borg till rådets vice ordförande.

Handlingar i ärendet

- 1140207 Valberedningens förslag till vice ordförande 2023

§ 7

Rådet: Val av delegationsgrupp för ny ledamot

Beslut

Valdes M Muro de Santa Cruz till plan- och bygglovsdelegerade samt kulturdelegerade.

§ 8

Anmälningar för kännedom

Anmälda handlingar

- Futharken 2, meddelande om revidering efter granskning, dnr 2018-09176
- (Signerad) Djurgården 1:15 förslag till detaljplan invid kv. Konsthallen, 2022-04424
- Glialundens 100-år gamla festplats hotas av rivning med nytt vägbygge, svar med e-post
- Rådet: Revision av kommunstyrelsens verksamhet år 2020, årsrapport från stadsrevisionen
- Rådet: Revision av kommunstyrelsens verksamhet under år 2021, årsrapport från stadsrevisionen
- Flerbostadshus på villatomt, svar med e-post
- Claes På Hörnet 1, meddelande om granskningsutlåtande, 2018-12787
- Gjutmästaren 6, Ulvsunda industriområde, kungörelse efter granskning, dnr 2018-06893
- Skyfallsåtgärder Östermalmsgatan, svar med e-post

- Avfallshantering och bilparkering på fastigheter vid Tessinparken, fråga från syssloman. Svar med e-post samt SR 2021/233 bifogad
- Artikel i DN om Rosimunda, svar med e-post
- Stoppa förvanskningen av Sveriges första gågata i Hökarängen, svar med e-post
- Akut fara för Farsta Strandskogen, svar med e-post
- Hur stoppa utbredningen av digitala reklamskyltar i Stockholm? Svar med e-post samt SR 0179-2016 samt SR 2021/233 bifogade

§ 9

Sätra 2:1 vid Järnbärvägen, förslag till detaljplan, 2021-14726

Genom remiss hade stadsbyggnadskontoret begärt Skönhetsrådets yttrande över Sätra 2:1 vid Järnbärvägen, förslag till detaljplan, 2021-14726. Tara Nezhadi, stadsbyggnadskontoret, redogjorde för ärendet.

SR 2023/55

Beslut

Beslöt Skönhetsrådet tillstyrka förslag till detaljplan med erinran.

Uppdrogs åt kansliet att besvara ärendet.

Sammanfattning av ärendet

Planförslaget innebär att tre lamellhus byggs i naturslänten mellan Järnbärvägen och Tankebyggarbacken i Bredäng. Förslaget tillför 80 bostäder och är placerat så att två byggnader läggs vid den lägre belägna Järnbärvägen och ett i suterräng vid den högre Tankebyggarbacken. Området har höga naturvärden och består till stor del av ädellövskog. De nedre husen har sex våningar medan det övre har tre våningar mot väster och p.g.a. markförhållandena fem våningar mot öster. Byggnadernas placering är vald för att spara huvuddelen av den mest värdefulla naturmarken i området.

Skönhetsrådet ansåg att platsen går att bebygga men önskade inledningsvis konstatera att branter och naturslänter medvetet sparats obebyggda vid områdets planering eftersom de har stora landskapliga värden. Rådet önskade en större sammanställning av hur natursambanden och upplevelsen av stadsdelen som grön påverkas av den sammantagna pågående planeringen av nya bostäder i Bredäng. Detsamma gäller parkeringssituationen. I stadsdelen finns stora befintliga ytor för parkering och rådets uppfattning är att dessa i första hand ska utredas för ny bebyggelse innan alltför stora intrång i naturmark görs. I

planområdets direkta anslutning finns flera parkeringsanläggningar som bör utredas för att ordna såväl gemensamma mobilitetslösningar som plats för ny bebyggelse. Rådet ansåg att ingen ny markparkering i förslaget, vid sidan av tillgänglighetsplatser, ska förekomma.

Förslagets nedre del längs Järnbärvägen tillför, enligt rådet, nya värden till gatan genom en ny rumslighet och möjliggör att området befolkas mer. Skalan och höjden som förhåller sig under de befintliga skivhusen lägger till utan att konkurrera. Rådet ifrågasatte däremot skarpt det övre huset längs Tankebyggarbacken som genom sin placering förutsätter ett stort ingrepp i naturslutningen och riskerar att hota flera av de mest värdefulla träden långsiktigt. Rådet befarade att denna byggnads tillskott inte motsvarar intrånget i terräng och natur med tillhörande kostnader.

Rådet ansåg avslutningsvis att värdefulla träd ska markeras i plankartan oavsett om de befinner sig på blivande privat mark eller på stadens parkmark, så att de blir lättare att identifiera och långsiktigt värna.

Handlingar i ärendet

- SR 2023/55-3 Samrådsbrev
- SR 2023/55-12 Planbeskrivning samråd
- 1117998 Bästa Platsen! Tyck till om Skärholmen, Bredäng, Sättra & Vårberg, PM - Sammanställning av webbenkät - dialog 2.0 - Fokus Skärholmen_103622
- SR 2023/55-2 Stadsbyggnadsstrategier för socialt hållbart Fokus Skärholmen
- SR 2023/55-5 Stadsrumsanalys - Vårberg-Skärholmen-Sättra-Bredäng
- SR 2023/55-10 Plankarta samråd
- 1117994 Dagvattenutredning
- 1117995 Grönytefaktor_3
- 1117996 Grönytefaktor_4
- 1117997 Grönytefaktor_2
- SR 2023/55-4 Solstudier_juni
- SR 2023/55-7 Solstudier_solbelyst gårdsyta
- SR 2023/55-8 Solstudier_vårdagjämning
- SR 2023/55-17 Integrerad Barnkonsekvensanalys - Vårberg, Skärholmen, Sättra, Bredäng. Steg 1_Kartläggning. Tillhörande Fokus Skärholmen
- SR 2023/55-6 Trafikbullenutredning
- SR 2023/55-9 PM Geoteknik_bilaga 2 bilder
- SR 2023/55-11 PM Geoteknik_bilaga 3
- SR 2023/55-13 PM-träd till NVI
- SR 2023/55-14 PM Geoteknik_planeringsunderlag
- SR 2023/55-15 PM Geoteknik_jordlagerkarta

- SR 2023/55-16 Parkerings PM
- SR 2023/55-18 Parkeringstal Fokus Skärholmen
- SR 2023/55-19 Naturvärdesinventering
- SR 2023/55-20 Miljöinventering avseende markföroreningar
- SR 2023/55-21 Grönytefaktor_1

§ 10

Trikåfabriken 8, ombyggnad, tillbyggnad och totalrenovering av kontorsfastighet, 2022-04309-575

Återupptogs till behandling ärende bordlagt vid sammanträde 2023.03.06 (§6) angående Trikåfabriken 8, ombyggnad, tillbyggnad och totalrenovering av kontorsfastighet, 2022-04309-575. Sekreteraren redogjorde för ärendet.

SR 2023/35

Beslut

Beslöt Skönhetsrådet tillstyrka bifall till ansökan om bygglov i de delar som avser rivning av lägre byggnadsvolymer i gränden och på gården samt de föreslagna påbyggnaderna. Rådet avstyrkte däremot bifall till bygglov avseende nybyggnad av 9-våningshuset på gården.

Uppdrogs åt kansliet att besvara ärendet.

Sammanfattning av ärendet

Bygglovsansökan avser ombyggnad, tillbyggnad och totalrenovering av kontorsfastighet. Byggnaderna på fastigheten Trikåfabriken 8 uppfördes i etapper under 1930- och 40-talet som del i ett stråk av lite större verksamhetsbyggnader i den södra delen av Södra Hammarbyhamnen. Kvarteret består av sammanbyggda hus: mot nordöst en L-formad volym i projektet kallad Hus 1, mot sydost Hus 2 med en motsvarande L-formad volym. Båda dessa är tre våningar höga. Kvarterets västra del benämns i underlaget som Hus 3. Den södra delen är fem våningar hög medan den norra har tre våningsplan. Mot gränden finns en enplansbyggnad som sökande önskar riva. Rivning förslås f ö även för lägre byggnader på innergården.

Sökande önskar bygga på hus 1-3 med två våningsplan. Påbyggnaderna förslås få fasadmateriäl av glaserat skärmtegel i olika liv och profiler. Befintliga fasader får röd putskulör och pelare samt sockel putsas i mörkrött. Fasaderna får nya fönster mot öster med något förändrat fönsterläge för bättre utblick från kontorsplanen mot öster. Mot söder livar påbyggnaden med

befintlig fasad på Hus 2 medan påbyggnaden av Hus 3 har ett indrag med en i detta läge friare fönstersättning. Mot väster följer påbyggnaden det befintliga husets geometri med mindre fönster och utan pelare. Påbyggnaden mot Virkesvägen får även den en friare fönstersättning motsvarande gestaltningsidén mot söder.

På gården föreslås en ny byggnadsvolym i nio våningar, Hus 4, som dockas till Hus 1 och 2. Gårdsutrymmet glasas in och gårdshuset blir en del av Ljuskgården upp till plan 5. Hus 4 utformas med proportioner som liknar Hus 1 och 2 men får ljusa fasader som ska ge en nedtonad silhuett i förhållande till påbyggnaderna.

Skönhetsrådet ansåg att såväl gestaltning som föreslagna material i de delar av ansökan som avser påbyggnaderna har förutsättningar för att bli bra och nutida arkitektoniska tillägg till de befintliga byggnaderna. Rådet önskade bli kallade till kommande möten när fasadmaterial och kulörer ska diskuteras och beslutas.

I ansökan ingår även en helt ny byggnadsvolym. Förslaget utgår ifrån att det finns en byggrätt samt att volymen ryms inom 45-gradersvinkel från takfot. Rådet bedömde att en så hög tillbyggnad innebär en negativ påverkan på stadsbilden samt att förslaget utgör ett stort avsteg från de stadsbyggnadsprinciper efter vilka staden växt fram. Gårdsbebyggelse har av hävd underordnat sig gathusens höjd och skala och det är en princip som rådet ansåg ska värnas. Rådet befarade således att sökandes tolkning av befintlig stadsplan kan bli prejudicerande och leda till att ett antal gårdsrum i stadens kvartersstruktur i framtiden bebyggs med volymer som är högre än ursprungsbebyggelsen i kvarteret. Rådet ville i sammanhanget även ifrågasätta om dagsljusinsläppen i kontorslokalerna kommer att bli tillräckligt bra för att uppnå gällande normer. I det underlag som rådet remitterades saknades underlag som redovisade beräkningar för ljusförhållandena i lokalerna.

§ 11

Sekreteraren informerar

Sammanfattning av ärendet

Sekreteraren kommer att delta som talare under heldagsseminariet ”Postmodernismen i Stockholm” som anordnas av Samfundet S:t Erik, ArkDes och ArkDes Vänner 28 mars.

Sekreteraren meddelade att han blivit invald i Stockholmsgillet's stipendienämnd.

Deltog sekreteraren i förra veckans avsnitt av Svenska Dagbladets podcast där den samtida arkitekturen och debatten kring densamma diskuterades.

På Stockholms stadsmuseum öppnar 1 april utställningen "Tecken på stan" som rådets tidigare sekreterare Martin Rörby varit initiativtagare till. Sekreteraren informerade om att han bidragit med en text i utställningskatalogen om trafikens inverkan på stadsbilden.

Kansliet kommer, som tidigare meddelats flytta till Hantverkargatan 3I. Flytten är nu framflyttad, preliminärt 24-25 april. När de nuvarande lokalerna renoverats klart, troligen i oktober, ska kansliet flytta tillbaka till Hantverkargatan 3H.

§ 12 Övriga frågor

Sammanfattning av ärendet

M Lönnroth lyfte frågan om arkitektur och hälsa som initierades av H Nilsson Lannegren under rådets diskussion föregående delegationssammanträde som ett ämne som rådet bör diskutera framöver. C Nolin informerade om motorisk ohälsa hos barn som en effekt av att barn rör på sig för lite i ojämn terräng. Det finns flera studier i ämnet, bl.a. påvisas minskad bentäthet hos barn men hälsoproblem drabbar förstås även andra än barn och en diskussion om arkitektur och stadsplanering utifrån dessa aspekter skulle, förutom att diskuteras i rådet, även kunna bli ett ämne för ett seminarium.

K Weibull erinrade att stadsbyggnadsnämnden vid sitt senaste sammanträde avstyrkt rivning av enbostadshus/nybyggnad av flerbostadshus på fastigheten Rosimunda 12 och att det ska bli intressant att läsa nämndens motivering men det är troligt att beslutet kommer att överklagas. Sekreteraren informerade i sammanhanget om att stadsbyggnadsnämnden samtidigt tillstyrkt rivning och nybyggnad i två andra ärenden. Motiveringen till dessa beslut, varav ett av ärendena ligger inom samma typ av stadsplaneområde, ska också bli intressant att ta del av.

§ 13 Rådet: Utflykt och middag 2023 SR 2023/75

Beslut

Beslöt Skönhetsrådet att den årliga utflykten och middagen för 2023 ska äga rum 15 juni.

§ 14**Norra Djurgården 1:44, (Kräfteriket) förslag till detaljplan, 2021-04218**

Stadsbyggnadskontoret hade genom remiss begärt Skönhetsrådets yttrande över Norra Djurgården 1:44, (Kräfteriket) förslag till detaljplan, 2021-04218. Anna Arén, stadsbyggnadskontoret, redogjorde för ärendet.

SR 2023/66

Beslut

Beslöt Skönhetsrådet tillstyrka förslag till detaljplan med erinran om att tillkommande bebyggelse gestaltas som en egen årsring, återbruk av rivningsmaterial, komplettering av parklandskapets inventering samt att grönytorna ska utformas så att de gynnar biologisk mångfald.

Uppdrogs åt kansliet att besvara ärendet.

Sammanfattning av ärendet

Syftet med detaljplanen är att möjliggöra en utökad byggrätt för ca 300 student- och forskarboenden, undervisnings- och forskarlokalerna i den södra delen av Kräfteriket. Planförslaget syftar även till kompletterande service och verksamheter kopplade till campusområdet. Kräfterikets institutionsmiljö är uppdelad i två bebyggelsegrupper där den norra delen uppfördes i nationalromantisk stil på 1910-talet för veterinärhögskolan och den södra delen tillkom under 1940-50 talet och byggdes i funktionalistisk stil. I den södra delen har byggnaderna tillkommit successivt; de är placerade mer fritt i landskapet och har anpassats till den sluttande topografin. Miljön är av parkkaraktär med klippta gräsytor och mindre grupper av äldre ädellövträd och barrträd.

Behovet av student- och forskarbostäder är mycket stort och ett prioriterat mål för staden. Skönhetsrådet fann att förslaget är välstuderat och välgestaltat men att det kan fortsätta utvecklas på ett par punkter. En av dem är gestaltungsgreppet att ta efter det tidiga 1900-talets gavlar, branta takfall och fasadmateriell. Rådet ansåg snarare att den tillkommande bebyggelsens utformning inte bör utgå ifrån den äldsta bebyggelsen i den norra delen utan från den södra delens bebyggelse, eller ännu hellre utformas som en ny årsring med avvikande karaktär. Denna nya årsring kan tydliggöras t.ex.

genom byggnadernas form, takutformning samt annat fasadmateriäl än tegel, exempelvis trä. Ett sådant vägval skulle bidra till att göra Hus 1 mindre dominerande och även göra förslaget mindre synligt från Hagasidan. Rådet ansåg vidare att Hus 1 behöver delas upp tydligare, allra helst som två lameller, men en glasad länk kan också accepteras.

I Miljökonsekvensbeskrivningen görs bedömningen att rivningen av två grönklassade hus medför ”små negativa konsekvenser för kulturmiljön”. Det gäller hundkliniken med kirurgi byggd 1959 och hästergometern byggd 1953. Denna bedömning kan ifrågasättas då båda husen är pusselbitar i områdets historia och dessutom har intressant arkitektur. Rådet önskade att såväl argumentation som prioriteringar tydliggörs i denna del så att dels värdet av husen framgår tydligare, men också att behovet av studentbostäder i detta fall anses väga tyngre än ett bevarande och att detta tydliggörs i underlaget.

Vidare önskade rådet en fördjupad inventering av Walter Bauers landskapsgestaltning. En sådan inventering bör innehålla olika tidslager; det som planerades, vad som sedan utfördes och vilka rester som finns kvar. Det bör framgå i underlaget att landskapet är en lika viktig del av områdets årsringar som byggnaderna.

Skönhetsrådet såg positivt på den målstyrda parkeringshanteringen och att parkeringsytor ianspråkats för bebyggelse. Dock kan det noteras att parkeringsytor också har funktionen av rymd och öppna ytor. Planförslagets försämring av naturvärdena skulle kunna åtgärdas genom att minska byggnadsvolymer och genom att iordningställa de grönytor som tillkommer. Planbeskrivningen bör därtill kompletteras med en skrivning om att den biologiska mångfalden ska gynnas av förslaget.

Slutligen uppmanade rådet till återbruk av material från de hus som föreslås rivas, och att underlaget kompletteras med en konsekvensbedömning avseende rivningarna. Numera utreds de flesta aspekter av ny bebyggelse noggrant; solljus, buller, vind, dagvatten och naturvärden liksom barnkonsekvenser och social hållbarhet. Skönhetsrådet ansåg att konsekvenser av rivningar utifrån ett livscykelperspektiv också bör utredas.

Handlingar i ärendet

- SR 2023/66-4 Samrådsbrev
- SR 2023/66-6 Plankarta sdp
- SR 2023/66-2 Översiktlig miljöteknisk markundersökning
- SR 2023/66-3 Trafikbullerutredning
- SR 2023/66-7 Planbeskrivning, samråd
- SR 2023/66-8 Parkerings- och mobilitetsutredning

- SR 2023/66-5 Riskutredning
- SR 2023/66-9 Miljökonsekvensbeskrivning
- SR 2023/66-11 Kulturmiljöanalys
- SR 2023/66-12 Konsekvensbeskrivning
- SR 2023/66-13 Dagvattenutredning

Digitala signaturer

Detta dokument har signerats digitalt av följande personer

Namn	Datum
Monica Christina,Hector	2023-03-30
Magnus Henrik Erkki,Nerlund	2023-03-30
Monica Raquel,Muro De Santa Cruz	2023-03-30
Inga Margareta,Varg	2023-03-30